

NINA • NIKU

FAKTA

Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning er et nasjonalt og internasjonalt kompetansesenter innen miljøvernforskning. Stiftelsen har ca. 230 ansatte (1999) og omfatter NINA - Norsk institutt for Naturforskning og NIKU - Norsk institutt for kulturminneforskning. FAKTA-ark gir populariserte sammendrag av publikasjoner fra stiftelsen.

Nr. 2 - 2002

Overvintrende sjøfuglbestander mellom Smøla og Lofoten:

Ærfugl og sjøorre i sterk tilbakegang

Overvintringsbestandene av ærfugl og sjøorre er gått sterkt tilbake langs hele kysten fra Smøla til Saltenfjorden. Dette bør det tas hensyn til i forvaltningen av disse bestandene, fastslår NINA, som anbefaler at man starter undersøkelser for å avdekke årsaken til nedgangen i disse bestandene.

Opplysningene framkommer i en NINA-rapport om det nasjonale overvåkningsprogrammet for sjøfugl. Her oppsummeres resultatene fra 20 års overvåkning av overvintrende sjøfugl i Norge.

Ingen endringer på landsbasis

Resultatene fra overvåkningsprogrammet viser at for de fleste artene er det ikke registrert bestandsendringer på landsbasis i perioden 1980-2000. Overvintringsbestandene av noen arter (storskarv, toppskarv, stokkand, gråmåke og svartbak) har økt, mens bestandene av andre arter (gråstrupe, dykker, ærfugl, praktærfugl, havelle og teist) har avtatt på landsbasis. Det er få sammenfallende bestandsendringer for de artene som overvåkes innenfor geografiske regioner, noe som kan skyldes at man overvåker blandede bestander.

Lommer

For lommene er det ikke observert signifikante endringer i overvintringsbestandene på landsbasis; det er likevel observert

Overvintrende ærfuglflokk i Straumen, Inderøy, et av Trondheimsfjordens viktigste overvintringsområder for ærfugl.

Foto: JO ANDERS AURAN

tilbakegang for smålom på Smøla, storlom i Rogaland, og islom på Smøla og Vega. Positive bestandstrender er observert for islom i Vest-Agder og Vest-Vågøy.

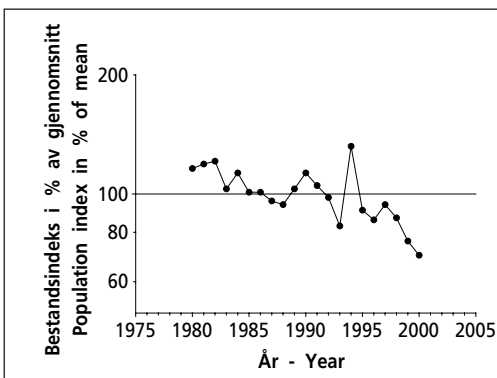
Dykkere

Overvintringsbestandene av horndykker på landsbasis har vært stabil, og det er observert en positiv bestandsutvikling i Vest-Agder. For gråstrupedykker er det derimot registrert en signifikant tilbakegang på landsbasis i overvåkningsperioden, selv om

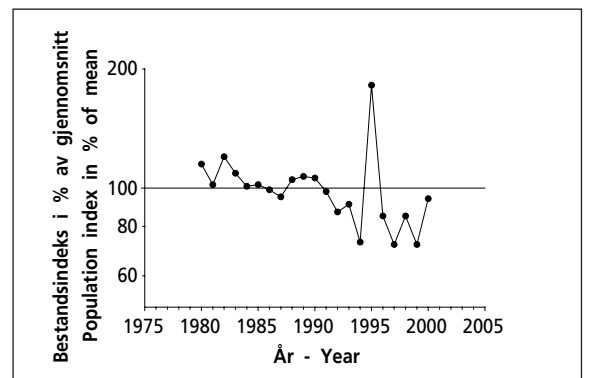
bestanden har økt i Vest-Agder. Tilbakegangen i Rogaland er signifikant.

Skarver

Skarveartene viser en positiv bestandsvekst på landsbasis, og innenfor de enkelte overvåkningsområdene er det gjennomgående positive eller stabile bestandstrender. For storskarv er det imidlertid observert en negativ trend i Rogaland, og for toppskarv er det registrert negativ bestandsutvikling i Smøla, Saltenfjorden og Troms.

Utviklingen i overvintringsbestandene av ærfugl (til v.) og sjøorre, vist som bestand i prosent av gjennomsnitt for alle år de er overvåket. (Y-aksen er logaritmisk. Gjennomsnitt er satt til 100; 200 representerer f.eks. en dobbelt så stor bestand, og 50 halvparten.)

Viktig grunnlag for forskning og forvaltning

De faste overvåkingslokalitetene for overvintrende sjøfugl.

Overvåkingen av overvintrende sjøfugl inngår som en del av Det nasjonale overvåkingsprogrammet for sjøfugl. Dette prosjektet ble startet i 1979. Siden 1989 er programmet blitt finansiert av Direktoratet for naturforvaltning, og NINA står for den praktiske organiseringen, samt innsamling, lagring og bearbeiding av data.

Alle arter blir talt i henhold til internasjonalt anbefalt metodikk, og programmet vil på denne måten være et viktig grunnlag for norsk og internasjonal sjøfuglforskning og -forvaltning.

Rapporten presenterer bestandstrender for en rekke sjøfuglarter innen hvert enkelt av de 10 faste overvåkingsområdene, fra Østfold i sør til Varangerfjorden i nord, samt på landsbasis for perioden 1980-2000 (for noen områder lengre tilbake i tid).

I tillegg presenteres også de viktigste resultatene for alle artene samlet innenfor hvert av overvåkingsområdene.

Den norske overvåkingen av overvintrende sjøfugl inngår som en del av den internasjonale vann- og sjøfugl-overvåkingen.

Stoffet er hentet fra

NINA Oppdragsmelding 717

Svein-Håkon Lorentsen,
Torgeir Nygård:

«Det nasjonale overvåkingsprogrammet for sjøfugl. Resultater fra overvåkingen av overvintrende sjøfugl fram til 2000.»

Andefuglgruppen

Enkelte arter andefuglgruppen forekommer så vidt sparsomt og irregulært at de bare kan overvåkes med tilstrekkelig presisjon i noen få enkeltområder.

For kanadagås (Trondheimsfjorden), krikkand (Rogaland), toppand (Rogaland og Trondheimsfjorden), bergand (Rogaland) og stellerand (Varangerfjorden) er det ikke observert signifikante bestandsendringer i perioden. Brunnakkebestanden har imidlertid økt i Rogaland.

Stokkand

Overvintringsbestanden av stokkand har økt på landsbasis og i flere av enkeltområdene, men har gått tilbake i Østfold og Saltenfjorden.

Havelle

Havellebestanden har gått tilbake på landsbasis, primært i Rogaland, Smøla,

Vega, Saltenfjorden og Vestvågøy, mens den har økt i Vest-Agder.

Svartand

For svartand er det ikke registrert bestandsendring på nasjonalt nivå, men overvintringsbestanden har økt i Vest-Agder.

Kvinand, siland og laksand

For kvinand er det ikke registrert endringer i overvintringsbestanden, verken på landsbasis eller i de enkelte overvåkingsområdene.

På landsbasis har overvintringsbestandene av siland og laksand holdt seg stabil i perioden, men for laksand er det registrert nedgang i Østfold, Smøla og Saltenfjorden og økning i Vest-Agder, Vega og Troms.

Nedgang for praktærfuglen

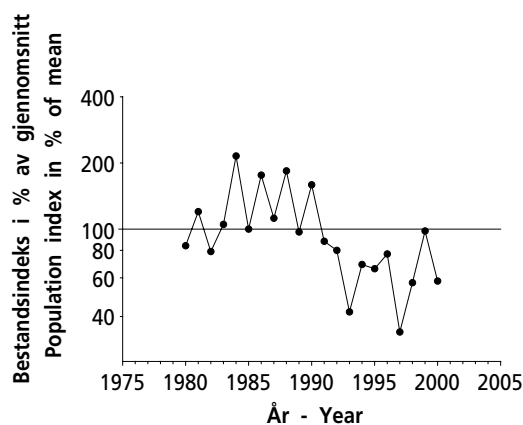
Overvintringsbestanden av praktærfugl har avtatt på landsbasis, spesielt i Varangerfjorden, mens den har økt i Vestvågøy.

Praktærfuglen er en høyarktisk art og er nest etter ærfuglen den tallrikste andefuglen om vinteren. I Finnmark kan den beite på loddeegg på 25-50 meters dyp.

I Europa er det bare norskekysten som har et antall overvintrende praktærfugl av betydning, med en anslått totalbestand på ca. 80 000 individer. 3500 individer ble observert på Kola i mars 1994. Dette bekrefter at norskekysten fra Lofoten og nordover er det klart viktigste overvintringsområdet for arten i Europa.

Færre teist

Overvintringsbestanden av teist har gått signifikant tilbake på landsbasis. Dette er også tilfellet for bestandene i Trondheims- og Saltenfjorden.

Måker

For fiskemåke er det ikke observert endringer i overvintringsbestanden på landsbasis, mens bestandene av gråmåke og svartbak har økt.

Innenfor de enkelte overvåkingsområ-

dene er det registrert negativ bestandsutvikling for fiskemåke i Troms og gråmåke på Vega, og positiv bestandsutvikling for gråmåke i Vest-Agder, Trondheimsfjorden og Vestvågøy og for svartbak i Vest-Agder og Vestvågøy.